

Katarzyna Grysińska

**Sprawozdanie z konferencji
„Instytucje i stowarzyszenia muzyczne”
Bydgoszcz 22–23 kwietnia 2004 r.**

Od 1990 r. przy Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego działa Pracownia Kultury Muzycznej Pomorza i Kujaw, zajmująca się gromadzeniem i dokumentowaniem danych dotyczących kultury muzycznej wspomnianego regionu. Pracownia, którą kieruje prof. dr Anna Nowak, regularnie organizuje sesje konferencyjne poświęcone tematyce kultury muzycznej Pomorza i Kujaw. W dniach 22–23 kwietnia 2004 r. odbyła się 8 ogólnopolska sesja naukowa z cyklu „Muzyka i życie muzyczne Pomorza i Kujaw”. Tegoroczna sesja poświęcona była instytucjom i stowarzyszeniom działającym na Pomorzu i Kujawach”. Warto przypomnieć, że na wcześniejszych sesjach zajmowano się m.in. muzyką i mediami na Pomorzu i Kujawach (2003), twórcami i animatorami muzyki na Pomorzu i Kujawach (2002), tradycjami muzyki instrumentalnej na Pomorzu i Kujawach (2001), śpiewactwem polskim na Ziemi Bydgoskiej (2000), muzyką i życiem muzycznym Pomorza i Kujaw (1996).

Współorganizatorem sesji była Katedra Teorii Muzyki i Kompozycji. Obrady odbywały się w auli Akademii Muzycznej przy ul. Słowackiego 7. W imieniu JM Rektora Jerzego Kaszuby i organizatorów zebranych powitała prorektor ds. dydaktycznych Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy prof. Maria Murawska. Obrady poprowadził prof. Zbigniew Bargielski, kierownik Katedry Teorii Muzyki i Kompozycji.

Tegoroczna sesja miała szczególne znaczenie dla organizatorów. Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy obchodziła jubileusz 60-lecia swojego istnienia. Z tej też okazji część sesji poświęcona była zagadnieniom związanym z jubileuszem.

Konferencję zainaugurował referat prof. dr Anny Nowak, która mówiła o Akademii Muzycznej jako ośrodku myśli o muzyce. Przedstawiła formo-

wanie się podstawowych struktur Uczelni w zakresie jej badań muzycznych. Referentka przypomniała również tematykę i częstotliwość kolejnych sesji organizowanych już przez autonomiczną Uczelnię.

O związkach patrona Uczelni Feliksa Nowowiejskiego i jego udziale w życiu muzycznym Bydgoszczy i Kujaw mówiła mgr Aleksandra Kłaput-Wiśniewska. Nowowiejskiego wiązały z Bydgoszczą jego kompozycje, ludzie, wykonawstwo. Kompozytor z miastem związał się już jako człowiek sławny, zaś o przyjęciu jego imienia przez bydgoską Uczelnię muzyczną zdecydowała przede wszystkim jego działalność patriotyczna. Muzyka Nowowiejskiego zawsze była bowiem obowiązkowym elementem w chóralnym repertuarze. Ponadto, kompozytor sam kilkakrotnie odwiedził miasto w związku z popularyzacją swojej muzyki i zabiegami finansowymi w magistracie odnośnie wydania jego kompozycji.

Kolejny referent dr Ryszard Nowicki kontynuował wątek związany z osobą Feliksa Nowowiejskiego. Omówił kontakty kompozytora z łabiszyńskim proboszczem Brunonem Schmidtem. Podstawę źródłową referatu stanowił list F. Nowowiejskiego do wspomnianego księdza z grudnia 1936 r. z podziękowaniem za nuty do „Mszy Polskiej”, które to proboszcz przesłał kompozytorowi z prośbą o komentarz i ewentualne poprawki lub uwagi. Feliks Nowowiejski jako znawca muzyki kościelnej, sam często pracujący jako organista, zobowiązał się polecić „Mszę Polską” znajomym. Ciekawostką jest fakt, iż utwór ten nadal wykonywany jest w wielu okolicznych kościołach.

Ostatnim referentem w tej części sesji była dr Wioletta Przech, która przedstawiła działalność artystyczną Akademii Muzycznej w przeciągu trzydziestu lat jej istnienia, zwracając szczególną uwagę na aktywny udział Akademii w życiu muzycznym bydgoskiego środowiska, m.in. poprzez organizację koncertów, festiwalów i konkursów oraz prezentacje studenckie w postaci tzw. warsztatów udostępnianych szerokiej publiczności.

Po pierwszej części konferencji, poświęconej historii Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego, nastąpiła przerwa, podczas której referenci mogli obejrzeć wystawę „Działając dla muzyki”, przygotowaną przez mgr Aleksandrę Kłaput-Wiśniewską, mgr. Rajmunda Kuczmy i mgr Małgorzatę Zielińską. Do przygotowania wystawy wykorzystano zbiory prywatne mgr. Rajmunda Kuczmy.

Po przerwie mgr Barbara Mielcarek-Krzyżanowska omówiła działalność muzyczną bractw w Bydgoszczy w XVIII w., podkreślając przede wszyst-

kim znaczenie w tym zakresie kapel jezuickiej i karmelickiej. Autorce udało się odtworzyć m.in. koszty ponoszone przez konfraternie w związku z działalnością muzyczną. Niestety, na podstawie dostępnych źródeł trudno jest odtworzyć repertuar wspomnianych kapel. Referentka przypomniała jednocześnie, że w 1961 r. Wydział Humanistyczny Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego zainicjował badania nad dawnym życiem muzycznym regionu.

Działalnością instytucji i stowarzyszeń muzycznych na tle prasy bydgoskiej przełomu lat 20. i 30. XX w. zajął się prof. dr hab. Franciszek Mincer, zwracając uwagę na fakt, że w Bydgoszczy w tym czasie ukazywały się trzy dzienniki i każdy z nich prezentował inny kierunek ideowy. Referent starał się odpowiedzieć na pytanie, jaki miało to wpływ na przedstawianie sprawozdań i relacji z wydarzeń muzycznych. Omówił m.in. kwestię monitowania przez prasę jubileuszów poszczególnych pułków, podkreślając formę oprawy muzycznej tychże imprez, a także aktywność środowisk muzycznych w mniejszych miejscowościach regionu, dość skrzętnie odnotowywaną przez prasę.

Kolejny referent, mgr Rajmund Kuczma przybliżył działalność kabaretów bydgoskich. Rozpoczynając wystąpienie, nawiązał do czasów pruskich, podkreślając, że wówczas nie mówiło się o kabaretach, a jedynie o lokalach nocnych. Kwestia używania słowa kabaret w nazwie lokalu również w okresie II Rzeczypospolitej była dość problematyczna. Jednym z najśłynniejszych i pierwszych kabaretów bydgoskich był kabaret „Bi Ba Bo”, ponadto bydgoszczanie mieli także możliwość podziwiać występy kabaretu damskiego.

Drugi referat wygłoszony przez mgr. Rajmunda Kuczmę dotyczył muzycznej działalności wojskowych kasyn w Bydgoszczy. Kasyna wojskowe, mylnie przez niektórych traktowane jako stołówki, stanowiły kluby kultury i ożywionej działalności muzycznej. Przeciętnie w kasynie odbywało się do 50 imprez rocznie, a więc około jednej tygodniowo. Generalnie kasyna stanowiły lokale zamknięte dla oficerów, jednak raz w tygodniu, dokładnie w czwartki, mogli się w nich bawić „dobrze ubrani Bydgoszczanie”.

Dr Barbara Gogol-Droźniakiewicz nie mogła przybyć na obrady, ale przesłany przez nią referat na temat działalności Deutsche Gesellschaft für Kunst und Wissenschaft przeczytała mgr Barbara Mielcarek-Krzyżanowska. W 1902 r. wszystkie działające dotychczas w regionie niemieckie

towarzystwa muzyczne zostały scalone w jedno – pod nazwą Deutsche Gesellschaft für Kunst und Wissenschaft. Składało się ono najpierw z pięciu, a następnie z siedmiu sekcji. Wydział muzyczny skupiał chór niemiecki, towarzystwo orkiestrowe i związki śpiewacze. Towarzystwo kontynuowało działalność w okresie II Rzeczypospolitej, ale wówczas było już tylko stowarzyszeniem zaspokajającym potrzeby kulturalne mniejszości niemieckiej, a nie towarzystwem będącym jednocześnie elementem polityki germanizacyjnej.

Działalność Rady Artystyczno-Kulturalnej w Bydgoszczy, powstałej w grudniu 1934 r., przedstawiła mgr Katarzyna Grysińska. Referentka skupiła się działalności sekcji muzycznej Rady Artystyczno-Kulturalnej, która powstała w 1937 r. i ujęła w swoim ręku życie muzyczne Bydgoszczy. Już w październiku następnego roku sekcja uległa rozwiązaniu, a jej zadania przejęło reaktywowane w tym celu Towarzystwo Muzyczne. Rada Artystyczno-Kulturalna miała znaczący udział w powstaniu w Bydgoszczy podstudia radiowego Rozgłośni Pomorskiej, w budowie sali koncertowej i popularyzacji muzyki, m.in. poprzez organizację koncertów popularnych i abonamentowych.

Ostatnim referentem pierwszego dnia konferencji była mgr Monika Opioła, która omówiła działalność Bydgoskiego Koła Muzycznego Polskiego Białego Krzyża. Koło było inicjatorem wielu imprez muzycznych i teatralnych, koncertów oraz wieczornic organizowanych dla żołnierzy.

Miłym akcentem kończącym pierwszy dzień obrad był koncert muzyki współczesnej w sali koncertowej Akademii Muzycznej przy ul. Staszica 3, na który zostali zaproszeni uczestnicy sesji. Pracownicy i studenci Akademii Muzycznej zaprezentowali m.in. kompozycje M. Kopczyńskiego, Z. Bargielskiego i W. Lutosławskiego.

W drugim dniu obrad, jako pierwszego, uczestnicy wysłuchali referatu dr Barbary Gogol-Drożniakiewicz poświęconego działalności muzycznej Deutsche Bühne. Referentka zaprezentowała przegląd spektakli, które publiczność bydgoska miała okazję podziwiać. Zwracając uwagę na rolę, jaką niemiecka scena odgrywała wśród mniejszości, podkreśliła fakt większej aktywności społeczności niemieckiej podczas spektakli teatralnych (sala zawsze była wypełniona po brzegi). Repertuar sceny niemieckiej był bardzo urozmaicony, rocznie odbywało się około 100 spektakli, w tym około 50 muzycznych.

Życie muzyczne teatru w Grudziądzu przedstawiła dr Alicja Janosz-Olszowy. Początki teatru sięgają roku 1847, ale do 1920 r., w związku z silnym na tych terenach procesem germanizacji, wszystkie spektakle grano w języku niemieckim. W latach 1920–1939 na scenie grudziądzkiej nie brakowało licznych spektakli muzycznych z udziałem zarówno artystów miejscowych, jak i występujących tylko gościnnie. Druga część wystąpienia poświęcona była działalności teatru po II wojnie światowej. Od 1962 r. teatr funkcjonował pod nazwą Teatr Ziemi Pomorskiej.

Z kolei działalnością muzyczną teatru toruńskiego zajęły się mgr Agnieszka Majewska i mgr Magdalena Cynk-Mikołajewska. Pierwsza z referentek, omawiając działalność teatru do 1945 r., zwróciła przede wszystkim uwagę na repolonizacyjny charakter teatru po 1920 r. Druga skupiła się na działalności i repertuarze teatru po 1945 r. Szczegółowo została omówiona np. kwestia kompozycji wykonywanych dla teatru, opraw muzycznych spektakli. Urozmaiceniem wystąpienia była prezentacja fragmentów muzycznych wybranych utworów.

Tematem wystąpienia dr. Ryszarda Nowickiego były pochodzące z 1905 r. ustawy Towarzystwa Muzycznego w Łabiszynie. Towarzystwo było zapewne jedną z wielu instytucji tego typu działających w regionie. Niestety, poza statutem brak jest jakichkolwiek wzmianek na jego temat.

Po krótkiej przerwie mgr Tadeusz Przecherko przedstawił działalność Towarzystwa Muzycznego w Bydgoszczy po II wojnie światowej. Rys historyczny był tylko wstępem do omówienia dokonań Towarzystwa i działającej pod jego auspicjami orkiestry symfonicznej.

Problematyką związaną ze Stowarzyszeniem Polskich Artystów Muzycznych (SPAM) zajęła się mgr Eleonora Sienkiewicz-Bloch. SPAM jest ogólnopolskim towarzystwem, które zrzesza twórców i osoby pracujące w dziedzinie muzyki, reprezentuje ich interesy. Celem Towarzystwa jest współtworzenie warunków rozwoju życia muzycznego, ochrona dorobku artystów i odnowa zawodu muzyka.

Mgr Anna Szarapka zapoznała zebranych z działalnością muzyczną Towarzystwa Miłośników Miasta Bydgoszczy w latach 1923–2003. Referentka zwróciła uwagę na fakt, że celem Towarzystwa jest promocja miasta i jego mieszkańców. TMMB nie posiadało własnych organizacji i instytucji muzycznych. Jego działalność skupiała się na inspirowaniu do działań muzycznych i wspieraniu wszelkich inicjatyw czynionych w tym kierunku.

Po przerwie obiadowej rozpoczęła się ostatnia część sesji. Mgr Marlena Pietrzykowska omówiła działalność muzyczną Wojewódzkiego Ośrodka Kultury w Bydgoszczy w latach 1955–2003. Celem Wojewódzkiego Ośrodka Kultury jest przede wszystkim upowszechnianie kultury i sztuki, czyni to poprzez działalność artystyczną i edukacyjną, m.in. upowszechnianie czytelnictwa i bibliotek. W ramach WOK działa Mała Akademia Muzyki Rozrywkowej, Zespół „Sweet Boom Boom” i „Vox Singers”, a także Młodzieżowe Studium Piosenki. Ponadto instytucji tej podlegają pracownia ceramiki artystycznej, chór „Pro Arte” i teatr „Gest”.

Następnie kolejna referentka, mgr Mirosława Cieśnik przedstawiła działalność muzyczną Inowrocławskiego Towarzystwa Muzycznego „Pro Arte”. Celem Towarzystwa działającego od 1996 r. jest przede wszystkim integracja towarzystw muzycznych, promowanie muzyki klasycznej i jazzowej oraz współpraca z innymi instytucjami kulturalnymi w Inowrocławiu. Towarzystwo jest organizatorem wielu koncertów i imprez muzycznych, sprawuje też często opiekę merytoryczną nad imprezami muzycznymi. Przy towarzystwie „Pro Arte” działa inowrocławska Orkiestra Symfoniczna (od 2001), zespół wokalny, chór kameralny oraz przedszkole muzyczne.

Z kolei mgr Jacek Nijak zapoznał zebranych z działalnością muzyczną Towarzystwa Klubu Inteligencji Katolickiej w Inowrocławiu w latach 1981–2003, które kładzie nacisk na upowszechnianie z jednej strony społecznej nauki Kościoła, a z drugiej strony na rozwój życia muzycznego, organizując m.in. festiwal muzyki organowej. Od 1985 r. Towarzystwo organizowało Tydzień Kultury Chrześcijańskiej, obecnie zajmuje się tym Stowarzyszenie Rodzin Katolickich.

Ostatnia referentka sesji, mgr Małgorzata Królak-Radziejewska zaprezentowała dokonania Radziejowskiego Towarzystwa Miłośników Muzyki. Towarzystwo działa od 1994 r., jest ukierunkowane na wszechstronną działalność wychowawczo-dydaktyczną. Towarzystwo prowadzi ognisko muzyczne, organizuje cykliczne wieczory kolęd, konkursy dla dzieci, np. „Kolorowy Mikrofon”, konkurs piosenki francuskiej. Jednocześnie Towarzystwo stara się kupować instrumenty muzyczne, ułatwiając w ten sposób edukację muzyczną swoim podopiecznym.

Obrady 8 ogólnopolskiej sesji naukowej z cyklu „Muzyka i życie muzyczne Pomorza i Kujaw. Instytucje i stowarzyszenia” zakończyły się około godziny 17.00. Podczas obrad po kolejnych referatach był czas na konclu-

zje, dygresje, uwagi. W sumie uczestnicy wysłuchali 22 referatów. Uroczyste-
go zamknięcia i podsumowania sesji dokonała prof. Anna Nowak. Jednocze-
śnie prof. Anna Nowak zapowiedziała kolejne dwie sesje ze wspomnianego
cyklu, które mają być poświęcone wydarzeniom muzycznym.

Organizatorzy przewidują publikację drukiem materiałów z omawia-
nej sesji w Zeszytach Naukowych Akademii Muzycznej w serii „Z badań
nad muzyką i życiem muzycznym Pomorza i Kujaw”.